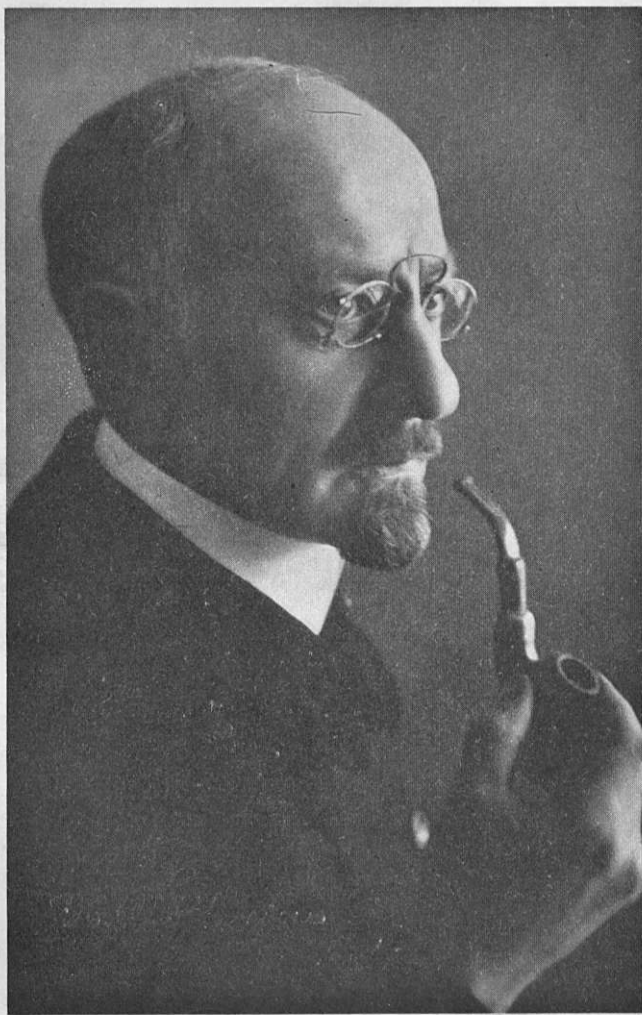

Y. Kianto
Ernst Lampén

ILMARI Kianto

Kustannusosakeyhtiö Otavan
kirjapaino, Helsingissä, 1924

HELSINGIN
YLIOPISTON
KIRJASTO

ILMARI Kianto JA HÄNEN TEOKSENSA

Juhani Aho oli tuskin ehtinyt kunnollisesti hautaansa Iisalmen hiekkaan, niin jo muutamat arvostelijat ehättivät jaottelemaan Suomen kirjailijat eri luokkiinsa. Arveltiin, kuka nyt Ahon kuoltua on numero yksi, kuka hyvä kakkonen, kuka kolmonen j. n. e. Aivan niinkuin kirjailijoita voisi lajitella luokkiin ennätystensä mukaan. Eihän tällaisessa jaottelussa voi käyttää pettämätöntä kelloa eikä metrinauhaa kuten juoksuissa, hyppyissä ja heitoissa. En aio asettaa Kiantoa juniorien eikä seniorien ryhmään, eikä päätellä onko hän ykkönen vai hyvä kakkonen, vaikka tässä alussa ryh-

dynkin tekemään vertailuja Ahon ja Kiannon »ennätysten» välillä.

Kun Kiannon teoksista on puhe, tulee väkisininkin tekemään vertauksia Ahon tuotantoon. Sillä molemmathan kirjoittavat samaa kieltä, Pohjois-Savon ja Pohjois-Karjalan ylitsevuotavan rikasta kuvakieltä. Iisalmelaisia ja nurmekselaisia siirtolaisiahan ne Kiannon puhekumppanit siellä Suomussalmella ovat. Aho ammensi sanoja Iisalmen ehtymättömistä kielilähteistä, Kianto taas Suomussalmen aina heruvista hetteistä, ja samankakuista on neste molemmissa. Kun Kianto kirjoittaa päällekirjoitukseksi erääseen kertomukseensa: »Mikä virkamies sitä työ outta», niin sehän on Ahonkin puhekieltä. Kumpiko näistä kirjailijoista on hyötynyt enemmän seutukunnan runollisesta puhekielestä, sitä en osaa arvioida. Mutta sen tiedän, että mestareita he ovat molemmat. Molemmat ovat kartuttaneet uudenaikaisen kirjakielen sanavarastoa ja lauseenparsia niin rikkailla lisillä, että kielemme nykyjään on yhtä vivahdusrikasta, sujuvaa ja kuontuvaa kuin minkä muun sivistyskansan kieli tahansa. Liittäkäämme tähän vielä Eino Leinon osuus runokielemme kartuttamiseen, siistimiseen ja hoitoon, niin voimme ilolla todeta, että tämä Suomenniemen perukka, josta nämä kolme sanataituria ovat kotoisin, on

painanut kielileimansa koko uusimpaan suomalaiseen kirjallisuuteen. Tavataanhan jo kirjailijoita, jotka koskaan käymättäkään näillä seuduilla runoilevat Leinon sanoilla ja käyttävät Ahoa ja Kiantoa suorasanaissa kertomuksissaan. Omalle tuotannolleen mitä suurimmaksi höysteeksi.

Kiannolla on vielä se etu, ettei tämä runsas sana-aarre koskaan pääse häneltä unohtumaan. Hänhän asuu kesänsä, talvensa juuri tämän elävän kielilähteen partaalla. Hän on aina tilaisuudessa kuulostamaan, miten se pulppuaa, mitenkä ne sanat sattuvat, mitenkä ne lauseet liittyvät toinen toiseensa. Kiannon viimeinen teos »Vanha Pappila» on todisteena siitä, kuinka niinkin iäkään kirjailijan, kuin hän on, kieli yhä voi rikastua ja seestyä. Sehän räiskää paikoitellen kuin ilotulitus. Ja Kianto pusertaa esille viimeisen tipan suomussalmelaisesta runokielestä.

Uskaltaisinkohan väittää, että Kianto tätä nykyä on etevin ja tuorein suorasanaisten suomenkielen käyttäjä? Uskallan.

Muitten malliksi hän ei silti kelpaa. Siihen hän on liian omintakeinen. Häntä ei voi jäljitellä, mutta oppia hänestä kyllä voi.

Ensimmäisissä kertomuksissaan Kianto koetti matkia Ahon tyyliä. Mutta Ahohan on puhdas-

verinen klassikko tyyhinsä puolesta, Kianto taas impressionisti tai ekspressionisti. Kauan ei tämä raisu varsa viihtynyt Ahon suitsissa, vaan hän lähti viilteleemään omia polkujaan. Vaikka hän romaaneissaan rakastaakin hyvin huoliteltua tyyliä, antaa hän pienimmissä kertomuksissaan tyyhinsä pomppia ja hypähdellä aivan valtoinaan. Hän rakastaa interjektioneja, typistettyjä lauseita ja hyppäyksiä. Siis klassillisen tyylin vastakohtaa. Hän lopettaa kertomuksensa »Pakkanen» seuraavilla lauseilla: »Kippis! Pakkasen herran malja! Kippis! Kuuletko Ämmän kosken huu-ruista pauhinaa, Kippis! Kuka räjäyttikään Kajaa-nin linnan ilmaan?»

Se Ämmänkoski siellä Kianta-järven lasku-
vuossa, se on laulanut Kiannon korviin lähtemättö-
mät melodiat. Se ja asumaton erämaa sen ympä-
rillä. Kianto on juuri Suomen erämetsän runoilija
ennen muita. Aina se erämaan uho pyrkii pulpah-
tamaan esille niin hyvin hänen romaaneissaan kuin
pienemmissä kertomuksissaan. Joskus hän ylistää
erämetsää ja umpilampia taivaaseen saakka, jos-
kus taas tuskittelee niiden autiutta, niiden jyl-
hyttä, niiden armottomuutta. Kyllästyneenä hän
haluaa sieltä pois pääkaupungin ihmisvilinään;
täällä Helsingissä taas esplanadin asfaltti rupeaa
hänen jalkapohjiaan sangen pian polttamaan.

Kianto painimassa poron kanssa.

Saattaa Kiannosta laulaa: Dort wo du nicht bist, dort ist das Glück. Mutta erämetsä se sentään saa Kiannon mielessä syvimmän hartauden syntymään. Niinkin subjektivisessa romaanissa kuin »Pyhä Viha» on, soittelee hän johdantona täysillä palkeilla tämän aution metsämaan urkuääntä. Sama sävel se soi pohjasävelenä kaikissa hänen kertomuksissaankin. Talven tuiskut ja kipakkapakkaset, syksyn pimeys ja synkkyys, suuren Kianta-järven tummanruskeat aallot, ne ne säestävät kaikkia Kiannon sielullisiakin analyysejä. Tuo korven uho tarttuu lukijaankin niinkuin se on tartuttanut mustat valöörinsä kaikkeen, mitä Kianto on kirjoittanut. Missä määrin paikallinen luonto saattaa vaikuttaa herkkään kirjailijasieluun, se nähdään myöskin Ahosta. Aho on saanut vaikutteita Ison-Iin ja Pikku-Iin lehteviltä, heinäisiltä ranta-ahoilta. Sentähden hänen luonnonkuvauksensa ovat lempeän lyyrillisiä ja tyyniä, niinkuin näitten pienten järvien pintakin on. Kiannon sielun on lumonnut korvet, suot, rämeet ja jylhät Puolangan ja Suomussalmen vaarat sekä Kiannon hyinen ulappa, jota myöten rahvas ajaa reessä jäitä myöten joskus juhannuskirkkoonkin. Niinkuin pilkkoinen syyspimeä alinomaan mulkoi-lee tuvan ikkunoista sisään ja jäätävä pakkänen paukuttelee huoneen nurkkia siellä Turjanlinnassa,

niinpä Kiannon kirjoistakin niin usein uhoaa korpikuusen kirpeä tuoksu, tuo eriskummallinen kalman katku.

Mutta resignatiota tämä lamauttava luonto ei sentään ole Kiannolle opettanut. Päinvastoin! Hän paukuttaa jyrisevän vastalauseen koko tuolle silmille tunkevalle pimeydelle ja hyylle. Hän ponnistelee sitä vastaan ja pyrkii sen herraksi. Kiantoa ei metsä peloita, hän käy sitä vastaan alituista, vihaista taistelua.

Huurteisen metsän esineet saavat pilkkoisessa pimeässä helposti aavemaisen muodon. Pienoinen näre voi hämärtää uhkaavana kummituksena. Mutta kummituksia Kianto näkee ei ainoastaan salolla, vaan yhtä paljon, ehkä enemmänkin, ihmisten joukossa. Tavalliset, hyvätapaiset ihmiset voivat yhtäkkiä hänen silmissään muuttua kyöpeleiksi. Hän näkee mörköjä siinä, missä muut ihmiset vain erottavat luoja luomia hiljaisia lähimmäisiä. Ja näitä luuloteltuja kummituksia vastaan Kianto syyttää tulisia vasamoitaan, ivan ja katkeruuden teräviä nuolia. Seurauksista välittämättä hän pahentaa ihmisten mielet. Josta on ollut se ikävä seuraus, että ihmiset ovat ruvenneet karttamaan hänen seuraansa, ja mikä vielä turmiollisepää on, hänen kirjojaan. Kianto oli nuoruuden

aikoinaan ensin luetuita kirjailijoitamme, myöhemmin ovat monet hänestä vieraantuneet. Mutta ei pidä takertua näihin hänen pistoksiinsa, Kiannon suuressa kirjatuoannossa on rikas valikoima teoksia, jossa hänen suuri myötätuntonsa kaikkia luotuja, niinpä myöskin ihmisiä kohtaan, mitä herttaisimmin pujahtaa esille. Kianto, jolle muun muassa vierasvaraisuus on oleellisimpia luonteen ominaisuuksia, olisi pohattamiehenä kaikkien avuttomien auttaja, turvattomien turva. Hän kimmastuu vain silloin, kun hän luulee näkevänsä vaanivia susi-ilveksen silmiä tuttaviensa piirissä. Suomussalmella aurinko on harvinainen vieras, lämpö ei sulattele hyytyviä veriä, mutta lie tähän ajoittaiseen vihan pursuamiseen syynä myöskin synnynäiset perinnöt. Samanlaisia herkästi suutahtavia kirjailijaluonteita tapaa kaikkien kansojen kirjallisuudessa, niinkuin esim. ranskalainen Rousseau, ruotsalainen Strindberg. Nämäkin näkivät kaikkialla turmiota uhkaavia peikkoja. Eräs laji neuralgiaa!

Erootiset tunteet vainoavat Kiantoa kuten takiaiset villakoiraa. Nuorina vuosinaan hän niistä koetti päästä irti koko sielunsa voimilla, ei rukouksilla, kuten pyhät erakot, vaan sotimalla niitä vastaan samoin kuin Suomussalmen pakkasia ja talvipimeyttä vastaan. Kauan hän piti puo-

liaan. Hän haki turvaa nykyajan kuuluisimman pidättyväisyyden saarnaajan, Leo Tolstoin, aatteista ja kirjoista. Mutta tämä alkujaan buddhalainen maailmankatsomus ei ole sopinut Kiannon verille. Kianto on eurooppalainen liian suuressa määrässä soveltuakseen eroottisen nirvanan tavoitteluun. Ei liene vain sattuma, että Kianto on antanut sille romaanilleen, jossa hänen pidättyväisyys-oppinsa kovimmin taistelee veren ääntä vastaan, nimen »Nirvana». Tilanne, johon Kianto ei koskaan pääse, jollei mahdollisesti haudassaan. Myöhemmällä iällään Kianto onkin tullut huomamaan, että Tolstoin opissa on hiukan verran tinkimisen varaa, ja kauniit ovatkin hänen »korkiat veisunsa» lemmen kunniaksi, »Pyhä Viha» ja »Pyhä Rakkaus».

Se ominaisuus Kiannon kirjoituksissa, mikä takaa niille pitkän iän, on loistavan kielen ja tyylin ohella, hänen perin persoonallinen sanontansa. Ei tarvitse hänen kirjoistaan monta lauseketta lukea, ennenkuin huomaa, että kynää juoksuttaa Kianto. Ja antoipa Kianto minkä nimen tahansa romaaninsa sankarille, aina se sittenkin on vain hän itse, josta puhutaan. Hän on subjektivisin kaikista meidän kirjailijoistamme. Kianto poikkeaa romaaneissaan usein episodista episodiin,

mutta punainen lanka niissä sittenkin on, ja tämä lanka on hänen itse. On monta lukijaa, jotka Kianto kirjoista antavat etusijan »Punaiselle Viivalle» siitä syystä, että se on ainoa romaani, josta hän itse ei kuulla kertomuksen läpi. Onko välttämätöntä, että romaanin aina täytyy olla ehdottomasti objektivinen? Ettei siitä selkene, mitä mieltä kirjailija itse on, ettei hän koskaan saa asettua puolelle tai toiselle. Harvoin sellaista kirjaa saa lukea. Kianto ei jätä lukijaa epätietoiseksi siitä, mitä mieltä hän itse on. Hänen sympatiansa ja anti-patiansa ilmenevät selvää selvemmin alleviivatuina. Hän katselee kaikkea tässä maailmassa omien lasiensa läpi. Kianto on monen pappispolven nuorin vesa; siitäkö hänen herätys- ja parantamisintonsa on lähtöisin?

Oli jo aika, että nyt, kun Kianto on tullut 50 vuoden ikään, hänen valitut teoksensa tarjotaan yleisön hankittaviksi. Niissä on monta kertomusta ja kapitteliala, jotka kuuluvat parhaimpaan, mitä suomalaisessa kirjallisuudessa tavataan. Kirjojen ulkoasu on perin uudenaikaista koristetyyliä; sinisen punaisen valkoisen kirjavat kannet, niin kuin nuoren tytön uimapuku, tai zebran ja anti-lopin kuve. Toivo Vikstedtin keksimä.

Kiannon koreakantiset valitut teokset kuuluvat jokaisen kirjaston hyllylle. Niissä on paljon nautittavaa, ylen paljon opittavaa sekä kielellisesti että tyyllillisesti.

ILMARI KIANTO

VALITUT TEOKSET

käsittävät jo neljä tukevaa nidettä. Nämä niteet sisältävät seuraavat Kiannon teokset:

- I osa: Väärällä uralla (otteita esikoisteoksesta).
Nirvana (lemmentarina).
Lastuja ja novelleja.
- II osa: Pyhä viha.
Pyhä rakkaus.
- III osa: Punainen viiva.
Metsäherran harjaaja.
Vienan virroilla.
- IV osa: Vienankävijän matkakuvia.
Vienan kansan kohtalo.
Vienan neitsyt.
Valittuja runoja.

Kukin osa on n. 600 sivua laaja ja maksaa nid. 36 mk, sid. 60 mk. eli siis koko 2400 sivua käsittävä teossarja nid. 144 mk. ja sid. 240 mk.

V osa tulee sisältämään romaanit »Vanha pappila» ja »Ryysyrannan Jooseppi». Osa ilmestyy v:n 1924 kuluessa. »Vanha pappila» on ostettavissa erikseen maksaen nid. 25 mk, sid. 35 mk.

Kirjasarja on ostettavissa kaikissa kirjakaupoista. Jolle kirjakauppaa ole lähitienoilla, voidaan kirjat tilata suoraan kuntantajalta osotteella:

KUSTANNUSOSAKEYHTIÖ OTAVA
Helsinki, Uudenmaankatu 10.

50-VUOTISPÄIVÄKSEEN 7. V. 1924
on *Ilmari Kianto* valmistanut uuden laajan romaanin

RYYSYRANNAN JOOSEPPI

Romaani on väkevä »köyhälistötarina Suomesta»,
Rämsänrannan Petkelkylästä. Hinta nid. 25: —, sid. 35: —.

Kiannosta ja hänen kirjoistaan on arvostelu m. m.

Jokainen kirjailija kirjoittaa sekä huonoja että hyviä kirjoja. Niin tekee myöskin Ilmari Kianto. Tämä villi nero, jonka luonteesta, sanontatavasta ja kirjallisista aiheista vastaiset kirjallisuudenhistorioitsijat tulevat vielä varmasti kirjoittamaan paksuja tutkimuksia. Tämä runoilija ja sanataiteilija, jonka henkevoityneimmät kuvaukset meitä aikaisia niin hurmaavina usein lumoavat, ja sanataituri, jonka terävyys meitä toisia, joihin se ei sillä kertaa koske, hassuuteen asti naurattaa ja niitä, joihin se koskee, suuttumukseen ja katkeruuteen asti sapettaa.

Santeri Alkio

»Ilkassa» jouluna 1922.

Tämä vetoamus Suomen kansan ja maan parhaaseen ja se tulinen isänmaanrakkaus, joka kaikissa raivokkaimmissakin intohimon sanelemissa purkauksissa palaa lämmitävänä ja kohottavana, sovittaa paljon ja hankkii hänen romaaneilleen ja kertomuksilleen väkisinkin ystäviä.

Samalla on jokaisen pakko tunnustaa, että voimaa ja elämää hänessä on, oikeata sellaista erämaankarhun voimaa.

J. V. Lehtonen U. S:ssa.

Kustannusosakeyhtiö Otava

Hinta 50 p.

